СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕННИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 189. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 16. серпня, 1927. VOL. XXXV. No. 189. Jersey City, N. J., Tuesday, August 16. 1927. THREE CENTS

В ПЕРУ ПОБОЮЮТЬСЯ РЕВОЛЮЦІЇ ІНДИЯН

ЗАМИКАЮТЬ ВІЙСКОМ ГРАНИЦЮ З БОКУ БОЛІВІЇ, В ЯКІЙ ІНДІЯНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ ЗРОСТАЄ.

ЛЯ ПАЗ, Болівія, 14. серпня. — Революційний взрив, який захопив 80.000 Індіян, загрожує вже самому державному центрови, містови Ля Паз, в якім мають свій осідок уряд і центральні державні установи. Правительство висило проти зворохоблених цілу дивізію війска і береться до оборони столиці. Уряд спихає всю вину за ту революцію на комуністів, які з пімсти, що не могли повалити уряду і перебрати влади в свої руки, взялися баламутити темних Індіян, підсичуючи словом і письмом їх ненависть до білих, що стали панами краю.

Сусідна республика Перу опинилася рівнож в прикрім положенню, бо її населення складається рівнож в більшости з Індіян, серед яких почалося ширити невдоволення і треба надіятися заколоту в хвилі, коли болівійська революція дійде до перуанської границі. По тій причині перуанський уряд вже тепер вислав на кордон сильний відділ війскових частин.

ПОКИДАЮТЬ ФИЛАДЕЛФІЙСЬКУ КАТЕДРУ.

ПОНАД 400 ПАРОХІЯН ВЗЯЛО УЧАСТЬ В БОГОСЛУЖЕННЮ В НОВІЙ ЦЕРКВІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. 14. серпня. — Хоч мало хто з Українців, що належить до греко-кат. катедри на Френклин Ст., знав, що вже сегодня буде відправлене осібне богослуження для тих, що рішені зірвати з рутенством, українська греко-кат. церква при Норт 9-ій улиці була битком набита нашими людьми, які прийшли о 9. год. рано на замовлену для себе Службу Божу. Мимо ранної пори прийшло понад 400 парохіян, які відбули по богослуженню мітінґ в гали під церквою і рішили не ходити до катедри так довго, доки її майно не перейде в заряд громади, так як сего вимагає право пенсильванійського стейту.

КАЄС СТАЄ ДЕМОКРАТИЧНИМ.

ПАРЛЯМЕНТ ПЕРЕБЕРЕ КОНТРОЛЮ НАД ФІНАНСАМИ ДЕРЖАВИ.

МЕКСИКО СИТІ, 14. серпня. — Президент ґенерал Каєс поводився весь час з державними фінансами по диктаторськи. Допера тепер поголдився він вступити на демократичну дорогу і передати справу державного буджету парляментови.

НЕ БУДЕ ПОДАТКОВИХ ЗВОРОТІВ В 1928 РОЦІ.

ВЕЛИКІ СУМИ ПРИЗНАЧЕНО НА АРМІЮ І ПОТЕРПІВШИ ВІД ЗАЛИВУ МІССІСІПІ ЗЕМЛІ.

РЕПІД СИТІ, Савт Дакота, 13. серпня. — Не можна надіятися ніякого зменшення федеральних податків на 1928 рік, ні не буде значної надвишки. Президент Кулидж затвердив буджет в сумі $3,316,000.000, який зі зворотними податками буде виносити $3,561,000.000.

В новім буджеті призначено значні суми на армію і флоту, а рівнож і на потерпівших від виливу ріки Міссісіпі. Для ветеранів призначено додаткову суму 13 мілїонів долярів, з якої будуть виплачувати сухітничим ветеранам по $50 місячної допомоги.

З предложених видатків счеркнув президент Кулидж $16,000.000.

ВЧЕНІ В ОБОРОНІ САККА І ВАНЦЕТТІ.

САККО ДАЛІ ГОЛОДУЄ, ЩОБИ ТИМ ПРОТЕСТОМ ЗАЯВИТИ СВОЮ НЕВИННІСТЬ.

БОСТОН, 14. серпня. — Подають, що завязався Горожанський Національний Комітет для оборони Сакка і Ванцетті. Цей комітет складається виключно з самих учених професорів з ріжних американських университетів і других високих шкіл.

Ванцетті вже бере легку поживу, а Сакко голодує вже 29 днів. Ніякі благання не можуть його завернути з дороги голодівки. Навіть просьби жінки не помагають. Сакко заявив їй, що це одинока його дорога, якою він може протестувати проти безправства і виказувати свою невинність.

Перший раз за довгі часи став він сентиментальним і розпитувався жінки про город та огородовину, яку вони садили і по тім в дарунку роздавали сусідам. Лице його усміхалося на згадку про хвилі зперед 7 літ.

ВИГЛЯДИ НА ДОБРИЙ ВРОЖАЙ.

МІЛІЯРДОВА ПОЛЕКША ДЛЯ ФАРМЕРІВ.

РЕПІД СИТІ, Савт Дакота, 13. серпня. — Юджін Меер, комишенер з Федерал Фарм Лон Борд, подає, що сего року будуть могли фармери сплатити свої довги на один міліярд долярів більше як попередного року, бо така заповідається добрий врожай.

ГОТУЮТЬ ВЕЛИКУ ПАРАДУ ДЛЯ ЛЕТУНІВ.

ВИЙДЕ ПО НИХ НА ПОВНЕ МОРЕ КЛЕРЕНС ЧЕЙМБЕРЛИН.

НЮ ЙОРК, 15. серпня. — В місті роблять вже приготовання для німецьких летунів, яких прилету надіються у вівторок вечером. З летунського поля в Куртисфилд вийде їм на зустріч Чеймберлин, що перелетів океан з Америки до Европи та зазнав такого величного приняття в Німеччині. 1000 жовнірів призначено для держання порядку на летничім поли, бо надіються великого здвигу народа.

НА БІРЖІ ГОРЯЧІ ДНІ.

НЮ ЙОРК, 11. серпня. — На нюйорській біржі великий рух, спричинений головно спадом шерів Менгеттен Електрикал Компані. Контора фірми Фуллера пішла в руки ресивера. Денний оборот в шерах був величезний. Обнимав він 2,938.-750 шерів.

БОЛЬШЕВИКИ ЗАСУДИЛИ НА СМЕРТЬ ГЕНЕРАЛА КОЗАКІВ.

МОСКВА, 12, серпня. — Тутешний суд засудив на смерть ґенерала козаків, Анненкова, і начальника його штабу. Обох засуджено на смерть за ведення боротьби проти совітської влади на далекім Сході від 1918 до 1920 року. Судова розправа проти обох обжалованих тревала 19 днів. Оба засуджені внесли відклик до висшої інстанції.

ТАЙНА ЛЬВІВСЬКИХ АРЕШТІВ.

Львівський окружний суд розбирав ще раз справу смерти львівського громадянина Векслера, який так само таємно попав до поліційних арештів, як і в них згинув. Таємно тому, що мав поломаних 22 ребер, розтрощену голову, перед смертю зізнав, що його побивали два поліційні ключники, а про те одного з його вбийників Ковальковського підчас першої розправи звільнили. Нова розправа зібрала великий доказовий матеріял, що над вязнем по звірському знущалися. Зате досі не розяснено: за яку провину попав покійний до поліційних арештів. Є чутки передавані пресою, що це була помста якогось поліційного урядовця. Гарні обставини!

ДЕРЖТЕАТР „БЕРЕЗІЛЬ" ЗА ПРАЦЕЮ.

Колектив держтеатру „Березіль" перебуває тепер в Одесі, де провадить підготовчу роботу до наступного сезону в помешканні театру кол. Лігіна.

Праця йде інтенсивним темпом. Режисер Борник опрацьовує з акторами пєсу „Яблоневий полон". Режисер Курбас розробляє позапланову постановку „Войчек" Бікнера. Недавно в театрі була прочитана нова сучасна пєса Куліша „Народній Малахій". Пєса справила надзвичайно гарне враження і її прийнято до постановки. Пєсу Куліша ставитиме режисер Л. Курбас. Крім того театр принив до постановки пєсу Ірчана „Підземна Галичина", що піде в постановці режисера Тягна. Він же працює над пєсою „Отельо". Драматургові Кулішеві театр запропонував написати пєсу до Жовтневих свят. В Одесі колектив пробуде до 15-го вересня, а потім поверне до Харкова.

Паралельно з репетиційною роботою провадиться велика праця над акторами. Запрошені викладачі фахівців читають лекції з української мови, роблять постановку голосів, провадять вправи по фізкультурі, пластиці й еквілібристиці. Як відомо, в жовтні театр починає сезон у Харкові.

ІСТОРИЧНИЙ ДОРОГОЦІННИЙ КАМІНЬ.

Цими днями міліонери цілого світа та любителі історичних памяток будуть змагатися за дорогоцінний камінь, який продаватимуть на ліцитації в Лондоні. Це смарагдовий перстень англійської королевої Єлисавети, що перейшов по віках у власність родини лорда Майкельгельмса. Смарагд дістала в дарунку Єлисавета від російського лицаря, що в ній закохався. Вона дала його згодом як знак любови гр. Есекс, додавши при цьому в листі: якби Есекс попав колись у якусь халепу, нехай перешле цей смарагд їй на знак своїх давних почувань, а вона йому допоможе. Есекса по роках обвинувачено в державній зраді; він передав в останній мент смарагд своячці графині Ноттінгем, з проханням переслати його королевій. Але муж графині, ворог Есекса, не дозволив на це. Есекс згинув на шафоті. Єлисавета повірила в вину свого любка і місяцями не виходила із своєї кімнати. Аж по смерти Ноттінгема його жінка виявила правду королевій. Ця правда вбила Єлисавету: вона заморила себе голодом з розпуки. Смарагд перейшов на власність нащадків гр. Есекс. Єлисаветі, яка вірила в нього як талісман, і Есексові приніс він горе та смерть. А проте ціна його казочна і міліонери не залякаються його лиховісної сили.

ДЕЛЕҐАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У КИЇВІ.

Студентство Київа з представниками громадських професійних організацій зустріли першу групу американської студентської делеґації в складі 10 чоловіка, що прибула з Москви. Голова делеґації, студентка Каминська, відповідаючи на привітання представника пролетарської молоді Київа, заявила, що повернувшись до Америки, делеґація дбати-ме, щоби розвіяти ті неправдиві чутки про СРСР, що їх ширить уґодовська преса в Америці, а в розмові з кореспондентом Ратау заявила: „Ми поставили собі за завдання ознайомитися з СРСР, вивчити його з політичного та індустріяльного боку, щоби потім освітлити стан Радянського Союзу перед американським студентством. Ми вже переконалися, що ваші вищі школи готують молодь до практичної роботи. Нас вразило, що постановка навчальної роботи тісно звязана з життям. Зокрема ми спостерігали приязні взаємини між студентством СРСР з робітниками й селянами; в політичному відношенні воно більш розвинене ніж наше".

НАУКОВЕ ВИВЧЕННЯ ШЛЮБУ НА УКРАЇНІ.

Комісія шлюбного права при УАН орґанізує в біжучому році наукові експедиції на Волинь, Запоріжжя, Полтавщину, Поділля й Чернигівщину. Найближчим часом буде видана збірка про шлюбне право на селі.

ВЕСЕЛА ЗНУДЖЕНА ЖИТТЯМ.

Легка півдама Марія Дерешюк у Львові рішила, що коли вмирати, то в мирати на почеснім місці і... як мати родила. Вибрала собі ліхтарню перед міським театром у білий день, коли замісць ліхтарні світить сонце, а люди ще до театру не йдуть. Скинула із себе всю одіж, а закинула на ліхтарню шнурок, на якому хотіла вмерти. І певно була би вмерла, бо добровільна смерть у Львові нікого не дивує, але була голісінька і тому народ почав кричати трохи з обурення, трохи з радости, що має безплатну забаву.

ЯН КЕПУРА.

У вівторок, 12. м. м., відбувся у Львові в міськім театрі концерт „одного з найславніших тенорів світа" — як передтим заповідала польська преса та великі плахти-афіші. Концерт, як концерт, відбувся при заповненій до останнього місця салі. Та цей широко, на американський спосіб рекламований концерт, викликав великий „каценяммер" у самих Поляків, а в першій мірі у музичних та журналістичних кругах. „Великий артист", аби здобути собі славу в „кресових городі", казав на всіх фотелях та у всіх ложах порозкладати вязанки цвітів, щоби „розентузіязмована" публика відразу найшла їх під руками. А публика — як публика, обсипувала „великого артиста" його власними цвітами, які він з емфазою притискав до серця... Далі казав фотографуватися при відкритій сцені, а громада клякерів з цілою силою била брава. По концерті „великий співак" сів до авта і знову власні цвіти, цвіти та цвітисте „гурра" паврів!... Цею ярмарочною рекламою здобув собі Кепура за один вечір 14,000 зол. і — обридження цілої справді музикальної публики Львова.

ЯК УКРАЇНІЗУЄТЬСЯ ХАРКІВ.

Підсумовано дані про українізацію радянських установ Харкова. Дані ці охоплюють роботу окружної комісії в справах українізації за час з лютого до червня місяця біжучого року. Протягом цих 4 місяців у Харкові було перевірено 200 установ, що нараховують 9,776 службовців. Наслідки перевірок такі: 35.4% службовців склали іспити з української мови на першу категорію, 48.8% на другу, а на третю — 9.4%. По цих установах перевірено ще не всіх службовців; 6.4% іспиту ще не склали.

Широку роботу розгорнули курси української мови. Вони щодалі поширюються. Почавши свою роботу з 2,742 слухачами, курси тепер мають до 4,000 слухачів.

ШАЛЕНА БУРЯ В ПАРИЖІ.

Над Парижем шаліла буря, якої не тямлять найстарші люде. Перервано засідання палати послів, тому що вода залляла коридори на 25 цм. Громи вдарили в палату послів і двох міністерств.

НІМЕЦЬКІ ЛІТАКИ ЕВРОПА І БРЕМЕН В ДОРОЗІ ДО АМЕРИКИ

ОБА ЛІТАКИ ПУСТИЛИСЯ ЗАМІСЦЬ ПОЛУДНЕВОЮ, ПІВНІЧНОЮ РУТОЮ.

ДЕССАВ, Німеччина, 14. серпня. — Літаки Юнкерса Бремен і Европа розпочали свій лет через Атлянтик до Америки, перший о 6.20 а другий о 6.25 години вечером. Після нюйорського часу була се 1.20 і 1.25 година пополудни в неділю.

На літаку Европі находяться три особи: Йоган Рістіч, пілот, Корнелій Едзард пілот і Губерт Р. Киникербоккер, кореспондент часопису Ню Йорк Америкен. Літак сей має осісти на землю у Мітчел Філд, Лонг Айленд, Ню Йорк.

На літаку Бремен находиться також три особи: капітан Герман Кель, пілот; Авґуст Лузе пілот і Барон Гінефелд, пасажир.

Літак Бремен, коли позволить йому припас газоліни, думає долетіти аж до Шикаґа.

Кожний зі згаданих літаків важить по 3.800 кільограмів, з чого 2.100 припадає на газоліну, 80 кільограмів на оливу, 220 кільограмів на залогу і урядження, а решта ваги на сам літак.

Компанія Юнкерс оголошує, що не буде поворотного лету з Америки до Німеччини, однак літаки, коли буде сего потреба, підприймуть перелет до деяких більших американських міст.

ЛІТАК ЕВРОПА БУВ ПРИНЕВОЛЕНИЙ ВЕРНУТИСЬ ДОМІВ.

БРЕМЕН, Німеччина, 15. серпня. — Літак Европа, що розпочав перелет з Німеччини до Америки, був приневолений, по причині дуже густої мраки і зіпсуття машини, вернутись з Північного моря назад до Німеччини. Другий літак, Бремен, коли не зайдуть ніякі перешкоди, перелетить понад Ню Йорк завтра рано.

ГЕНЕРАЛ ЧІЯНГ КАЙ-ШЕК ЗРИЗИГНУВАВ З КОМАНДИ АРМІЄЮ.

ПРАВИТЕЛЬСТВО З НАНКІНҐ ПОЛУЧИТЬСЯ З ПРАВИТЕЛЬСТВОМ В ГАНКОВ.

ШАНҐАЙ, 15. серпня. — Генерал Чіянг Кай-Шек, головнокомандуючий революційною армією у Нанкінґ, зрезиґнував зі свого становища, однак полишився членом Кюомінтанґу. Зрезиґнували рівнож зі своїх становищ инші ґенерали а також цивільні урядники правительства в Нанкінґ. У своїм пращальнім листі до китайського народу просить він, щоби оба крила революціонерів, що утворили були правительства в Нанкінґ і Ганков, получилися разом і боролися спільно проти північних війск ґенерала Чанг Тсо-Ліна, що поборює китайських революціонерів і є ставленником европейських капіталістичних держав, а передовсім Анґлії. Правительство в Ганков, на просьбу уступившого Чіянг Кай-Шека-а має вислати війска до Нанкінґ і обняти контролю над військом а також перенати цивільну власть у Нанкінґ. Уступаючий Чіянг Кай-Шек заявив також, що він осягнув свою ціль, задля якої поріжнився з правительством в Ганков, а іменно усунення совітського дорадника Бороділна і виділення націоналістів від комуністів. Одно і друге йому удалось, а бачучи, що закиди проти нього не устають зі сторони правительства в Ганков, він уступає і тим прочищує дорогу до порозуміння обох правительств і до виконання постанов Кюомінтанґу.

МУССОЛІНІ БУДУЄ КРІПОСТЬ В АЛЬБАНІЇ.

ГОРУ В ІТАЛІЇ НАЗИВАЮТЬ ІМЕНЕМ МУССОЛІНІ.

ПАРИЖ, 14. серпня. — Парижський часопис „Котідієн" подає, що Беніто Муссоліні, фашистський провідник і італійський премієр, під покришкою археольоґічних викопок будує італійську кріпость у Фінік, в Альбанії. Сю відомість дістав згаданий французький часопис від австрійського маляра Бавера, що бачив у Фінік, як італійські жовніри копали рови і ставили підмурування під кріпость.

РИМ, 14. серпня. — Вершок гори, названий „секретарем фашистської партії, Тураті, „Гора Беніто Муссоліні", не є горою Монт Блянк, що лежить у Франції, але альпейським найвисшим вершком на італійській землі.

ТУРЕЦЬКІ ЖІНКИ ПОМАГАЮТЬ СТРАЙКУЮЧИМ ПАЛЯЧАМ.

КЛАДУТЬСЯ НА ЗАЛІЗНИЧІ ШИНИ:

АДАНА, Туреччина, 14. серпня. — Турецькі жінки помагають в оріґінальний спосіб страйкуючим анатольським залізничим палячам.

У одній місцевости страйкуючі палячі спричинили виколїння залізничого потягу. На поміч сему потягови вислано залізничий поїзд з Адани. Однак 60 женщин, жінок і наречених страйкуючих палячів положились на шини, перед самою надїзджаючою льокомотивою.

Поліція старалась прогнати їх з шин при помочі пожарних сикавок, однак жінки не перелякались холодної води. Поліція мусіла їх поодиноко стягати з шин і відносити на бік. Треба було однак се робити по кілька разів, бо стягнені з шин жінки верталися назад і клались на шини.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЦАРСЬКИМ ПУТЕМ

Коли в урядовій машині царської Росії щось рвалося і виходило замішанне та загальне невдоволенне на яв, уряд хитро-мудро відвертав увагу загалу від себе, а звертав її проти жидів як головних винуватців усього лиха.

З дещо подібним явищем приходиться нам тепер стрінутись і тут в країні свободи, коли ходить о нагінку на чужинців. Не входячи в причини, треба обєктивно сконстатувати, що справа Сакка і Ванцетті набрала світового розголосу та що той розголос не дуже то на руку Америці. Це цілком зрозуміле, коли зважити, що по американських амбасадах знаходять бомби, що ті амбасади по ріжних містах Европи і Полудневої Америки треба безнастанно стерегти та що найбільші уми Европи в той чи инший спосіб інтервенювали в користь засуджених на смерть. Але інтервенювало рівнож дуже богато визначних Американців, інтервенювали міліони американських робітників враз з президентом Американської Федерації Праці Ґріном, якого чейже годі посудити про якусь нельояльність супроти Америки. Інтервенював далі американський леґіон, себто той, що положив стільки жертв на полю битви в послідній світовій війні.

Та конґресмен Джансон, що є головою Іміґраційного і Натуралізаційного Конґресового Комітету, ні секретар праці Дейвис того всього мабуть не добачують, коли з нагоди демонстрацій в обороні Сакка і Ванцетті виступають з погрозами проти тих чужинців, що живуть і працюють в Америці. З їх заяв виходить, що ото саме ті нещасливі чужинці, які тут в Америці виконують найчорнійшу і найбільш лихо платну роботу і які були і є досі наскрізь льояльними американськими жителями, є тим елементом, що наносить американському урядови найбільше клопотів, що демонструють проти нього і обнижують його престіж перед світом. Через те ото хочуть вони поширити ще більшу контролю над чужинцями, а навіть тими, що стали натуралізованими горожанами.

В послідних часах і так вже без того піднято було в Америці нагінку, звернену проти чужинців. Висше наведені заяви мають хиба на ціли долити оливи до огню і додати духа тим, що домагалися реєстрації чужинців, відбиття пальців, як це буває з людьми кримінальними і тим подібних знущань.

Замісць глянути правді в очі і збагнути властиві причини протестів і демонстрацій в справі Сакка і Ванцетті, звалюється з легким серцем вину за ті прояви на чужинців, які тут нічого не завинили. Чи не подобає це на те, що колись було в царській Росії?

„ҐАЛІЦКІЙ ВАЛЯПЮК"

(Z)

Так називають „освічені" Москалі українську літературну мову. Вони все намагаються довести, що український нарід не розуміє своєї літературної мови, а натомісць добре розуміє російську мову. Хоч правду сказати, ми булиби дуже вдячні, якби хтонебудь з Москалів пояснив нам, що значить у їх мові слово „воляпюк"? З того, що ним вони лають українську мову, ми ще не можемо догадатися, що це щось образливе. Це так мимоходом про „общепанятность" російської мови. Далі скажемо трохи більше.

Ознакою кождого російського публіциста є його всезнайство та авторітетність в кождому питанню, яке він береться висвітлити. Особливо дістаєтться від того „знання" Українцям, бо більшість з тих публіцистів „самі малороси", але виховані на російській літературі, які часто розуміють добре й українську мову.

В своїй ненависти до всього українського ті публіцисти про щоб не писали, обовязково звернуть на українську тему, щоби зганити Українців, або хоч, як ось тут, їх мову. Наголовок нашої статті ми взяли з лодонської дописи Діонео (прибране імя російського Жида з Одеси) „Обречена лі Брітанія на ґібель?", яку містить нюйорське „Новоє Русскоє Слово" з дня 7. серпня б. р.

В цій статті між иншим Діонео доказує, що англійська культура своєю силою тримає в цілости всю Великобритійську імперію. Мовляв, вплив культури її такий сильний, що натівь Айриші не можуть полишити анґлійську мову й почати говорити на своїй власній, гельській мові. Він прирівнює це до того, що тепер роблять Українці, заводячи „ґаліцкій воляпюк".

Шановний публіцист в свойому озлобленню проти українства не бачить того, що він переборщує. Адже сам він говорить, що гельська мова вже давно вимерла й все населення Ірляндії користується англійською мовою. А хіба українська мова теж вимерла? Хіба на „малоросійськом нарєрії", хай буде по їхньому, не говорить майже сорок міліонів селянського населення й не тільки на Україні, а по всіх кольоніях в ріжних частинах світа?.

Можна згодитися лише з тим, що дійсно наукова українська книжка є трудно зрозуміла для українського селянина. Але чи таке саме не є і з другими народами? Наукова книжка є тяжко зрозуміла широким масам кождого народа, навіть високо культурного.

Зовсім инша справа, коли мова про красне письменство, літературу, призначену для народа та про підручники для науки в початкових школах. Це вже широкі маси народа не лише повинні розуміти, але тут вони знаходять все своє рідне, щоденне. Так саме і з українським народом. Сміємо запевнити гарячого патріота московського лаптя, що український нарід своє красне письменство, навіть свою ґазету далеко більше й ліпше розуміє ніж московський нарід „свой літературний язик". Ми не станемо тут наводити, як розуміють Москалі свою літературну писанину, бо на те не стає тут місця, але скажемо, що про того, хто безсоромно подає свойому читачеві неправду й перекручені факти, в російській літературній мові можна сказати так: „Ну, і свиня-ж ти". Це саме москов. селянин з якоїнебудь уфімської ґуберніі сказавби: „Ну і чушка та ти". Там селянин вам скаже, що він ніколи не бачив „свіньї", а безрогу він називає „чушка", та ще додасть до цього слова родівник „та", жіночого роду. Чомуж творці „общепанятнаво языка" не задумаються над тим, щоби їх літературна мова була більше зрозуміла для „русскаво" селянина, а турбуються про те, що українська мова не зрозуміла для українського селянина?

Часто русотяпи люблять наводити окремі речення з української наукової книжки, або публіцистичної статті, як зразок незрозумілий для українського селянина. При тім вони ніколи не перекладають його на російську мову. Якби це зробили, то побачилиб, що так саме, або ще більше незрозуміле це речення і для Москаля селянина. Хочби взяти з тої дописи Діонео, ну скажемо, таке речення: „Премьер Канади т. є. домініона проявляшого больше другіх стремлень к автономії..." Ну, що з цього зрозуміє московський лапотнік?—нехай скаже сам Діонео. Взагалі, колиб прочитав селянський „грамотей" з якоїнебудь тульської чи московської чи иншої центральної ґуберніі всю статтю Діонео, то він сказавби так, як часто каже наш селянин: „Читає читак, але писав дурак" (на жаль, не знаємо, яка московська поговірка сюди надається).

Так стоїть справа з московськими масами. Але може вони хоч трохи розуміють своє красне письменство. Зате українські маси московського письменства зовсім не втнуть. Окремі слова, особливо дієслова, так, бо вони часто бувають спільними для всіх славянських мов, або ті слова, що походять з одної праславянської мови. Зате инших слів годі. Скажемо, що зрозуміє наш селянин, чи навіть міщанин, з „прекрасного языка Пушкіна", коли прочитає такий вірш?:

Ямщік сідіт на облучке,
В тулупе, красном кушачке".

Для Українця, чи „малороса", що виріс в селі, а їх на Україні 85%, зрозуміле лише слово „сидить", та ще в „красном" він буде розуміти, як в „в красивому". Щож лишається від цієї „прекрасної мови"? Підемо далі: „Із калітки висунулася красная рожа". По українськи „калітка" значить „мошонка", а московське слово „калітка" — це по нашому „фіртка". „Красная" Українець зрозуміє, як „красива", „ґарна", а по московськи це слово означає „червона". „Рожа" по українськи значить квітка „рожа", а не „пика", як то значить по московськи. Щож з того виходить? Москаль пише, що „З фіртки виглянула червона пика", а Українець це розуміє так: „Із мошонки випала красива рожа".

Це ми навели лише для прикладу та взяли кілька речень з навчебника, що призначався Москвою для навчання українських дітей грамоти, значить з найбільш приступної для нашого народа книжки. Колиб перейти сторінку за сторінкою цієї „общепанятной" мови з того навчебника та перекласти, як її розуміє Українець, то все те вийшлоб не лише ідіотичним, а подекуди й зовсім непристойним.

Хочеться сказати нашим товаришам по перу, московським публіцистам: Будьте совісніщими, коли нападаєте на Українців. Боротися з нами ваше право. Але боротьбу треба провадити чесно, бо того вимагає етика публіцистики. Дурничками й безпідставними нападами Ви лише осмішуєте себе та показуєте повне незнання того народу, над яким панувала ваша „Матушка Рассєя" яких двіста років. Крім того треба поважати й свого читача та не рахувати його так ограниченим, що йому можна що хочеться писати. Це однаково стосується як до публіцистів так і до редакторів, особливо таких ґазет як „Новоє Русскоє Слово", якого головними читачами є „малороси".

ЛЮБКА КОЛЕССА
ПРИЇЗДЖАЄ ДО АМЕРИКИ.

Славна українська пяністка, що зачарувала своєю грою цілу Европу, приїде до Америки ще того року.

Нюйорські часописи подали як музичну новинку, що на цей сезон прибуде до Америки европейська пяністка **Любка Колесса** і відбуде артистичне турне по цілій Америці.

Кожде українське серце зрадіє, коли прочитає ту новину. Се бо приїзджає до нас молода артистка, про яку найбільші музичні критики Европи не знаходять від ряду літ нічого иншого а тільки найбільші похвали. А в тих похвалах піднесять дуже часто те, що в її грі відбивається характер і душа українського народу, чар української природи і українська сентиментальна вдача.

Любка Колесса широко понесла славу українського імени ще й з того боку, що вона зазнайомила широкий світ з українськими фортепяновими творами Лисенка, Барвінського, Нижанковського і других композиторів.

Є вона дочкою відомого професора універзитету д-ра Олександра Колесси, який є тепер ректором Українського Універзитету в Празі.

Про нашу артистку вже була в нашім органі нераз згадка. Тим разом подамо тільки деякі критичні замітки з послідних її виступів.

БЕРЛІН (Німеччина), Альґемайне Музікцайтунґ: Любка Колесса належить до тих пяністок, що коли їх раз почути, так годі їх забути через ціле життя. Стільки в неї природности, стільки блеску і чару, стільки притягаючої сили і ґрації і стільки технічного знання, що вона займає сегодня в музичнім світі без всякого сумніву наскрізь виїмкове становище.

БЕРЛІН (Німеччина), Дер Таг: Концерт Любки Колесси — це була найбільш радісна музикальна подія за послідні часи. Ось перед вами молоденька Українка, струнка, ясноволоса. Її золотаве волоссє не обтяте, а сплетене в чудові коси. Вже вона перед нами нераз ґрала і все всіх нас чарувала, але в послідній концерті видала з себе прямо щось надзвичайного. Тяжкий твір Вебера відограла вона з неописаною ґрацією і надзвичайно високо розвиненою технікою. Коби то ласкава судьба наділила нас ще більше подібними концертами.

ЛОНДОН (Анґлія), Ди Таймс: Любка Колесса, що ґрала вчера на першім з двох заповіджених концертів, є рішучо надзвичайним таланом. Має вона нахил до романтизму і ґрає CON AMORE. Артистку ціхує чудовий стиль і надзвичайна техніка. Треба радуватися, що будемо могли її ще раз почути.

ЛОНДОН (Анґлія), Ди Дейлі Телеґраф: Любка Колесса в своїм концерті в Еолієн Голл дала з місця доказ, що це надзвичайна артистка. Виходить на таке, що для артистки нема нічого неможливого. Такої певности в грі, як в Любки Колесси, не доводилось нам ще в нікого добачити.

ҐАҐА (Голяндія), Ротердамше Курант: Любка Колесса, що завитала до нас з України, справила нам своїм концертом надзвичайну радість. Для тої артистки можна мати тільки одно: **Подив.**

МЕДИОЛЯН (Італія), Ля Сера: Почули ми молоду українську пяністку Любку Колессу в переповненій концертовій салі серед розентузіязмованої публики і серед найбільших оплесків, які тільки артист може дістати. Своєю грою захопила вона серця публики прямо з місця.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія), Гуфовдштадсблядет: І знова стала в нас Любка Колесса надзвичайною сензацією. Подиву гідне, можна сказати таки непонятне у неї, це та її духова височина, на якій стоїть вже тепер те миле і чаруюче дитя. До тої духової величини причиняється одначе її душевне богацтво, з якою, як з чарівного рога обильности, пливе музика і мелодія.

МАДРИД (Еспанія), Мадрід: Та молода і ґеніяльна українська пяністка — це воплочення молодечої свіжости й артистичної зрілости. Це появилася суперниця найбільших віртуозів нашої епохи, це нова Карено. По всіх містах Европи збирає вона цілком заслужені лаври, бо добилася вона великого признання навіть від найостріїших світових критиків.

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ В АМЕРИЦІ
(ПРО ЇЇ УЧАСТЬ В НАРОДНІЙ РОБОТІ).

Написав **Проф. Др. Олександер Сушко.**

(2)

(Продовження).

Найгарніщу та найбільш продуктивну „народню роботу" роблять у нас все таки наші **учителі та усякого рода урядники по наших робітничих орґанізаціях та редактори** доволі численних наших часописів. Між того рода народних робітників попадає найбільше наших справжніх „інтеліґентів", т. є. людей, що відзначаються не лишень високою особистою культурою, але й високою освітою, здобутою нераз завдяки дуже болючим жертвам особисти і родини — ще у старому краю, і вже тут, у американських школах. Річ природна, що і серед них трафляються люде ріжної міри і вартости, провадяться і між ними усякого рода **„порахунки"**, всеж таки є очевидним, що, на загал, ми еволюціонізуємо здорово і природно, й є всяка підстава вірити, що провід тих наших передових людей є — на загал — **корисний.** Я вірю, що, борше чи пізніще, ці наші „порахунки" вирівнаються, й усі наші робітничі орґанізації разом з своїми провідниками прислужаться нашим трудящим масам як найгарніще.

Коротає віку між нами іще цікавий тип вандрівного **„супер-інтеліґента"**, т. є. тип інтеліґента, якому усе здається, що **поза ним одним** усі прочі українські інтеліґенти в Америці, і навіть у старому краю, це або перекупні шпіони і наємники, або звичайні собі недоріки, злодії та шкідники. Того рода людям здається, що **важка та злиденна праця усіх українських інтеліґентів** без розбору є марна і безвартісна, а навіть і шкідлива, та що „правда" є єдино в них самих. Вони єдино є жерелом усеї громадської мудрости, й вони єдино є непомильними та єдино непорочними спасителями рідного народа — і тут на американській іміґрації, і навіть там — у старому краю. Абиж того рода свої думки спопуляризувати поміж широкими масами, вони звичайно вандрують з місця на місце, від одного міста до другого, улаштовують „мітінґи" — і говорять, говорять... На щастє наш загал ставиться до того рода людей **неґативно.** Українські працюючі маси в Америці дозріли вже понад міру самих навіть „супер-інтеліґентів", та розуміють гаразд, що **язиком та пустомельством світа не перевернеш,** та що лишень і єдино **пильною, витревалою та чесною працею** у кождій поодинокій нашій громадській орґанізації здобудемо велитенську **суму загально-народньої сили** і могучости, яка в будучности заважить певно і безпечно на вазі нашого кращого завтра.

Та вжеж як наше розумне, свідоме та передове українське робітництво в Америці глядить на того рода людців, і взагалі на усю нашу інтеліґенцію, про це нехай свідчить слідуюче:

Заходи українського робітництва в Америці біля побільшення рядів своєї інтеліґенції.

„А наші „високі голови", замісць їздити з місця на місце і скликувати віча, тай обвинувачувати одні других за минувші „блуди", — тай в додатку робити в громадах з партій „партійки" — і собі самим наносити шкоду і тратити в людей довіря, нехай візьмуться за **корисну працю** для нашої іміґрації. Замісць наруги й голоду, котрий вони тепер нераз мусять терпіти, наша іміґрація дасть їм утримання і колись подякує за їх працю. З початку треба працювати тяжко й за мале винагородження. Однак я вірю, що коли нарід побачить, що **школа** принесе користь для наших дітей, то за труд буде відповідне винагородження".

Ось так глядить д. **Володимир Подоленко** у своїй виїмково замітній дописі до „Свободи" в справі рідної школи в Америці (ч. 157, 9. липня, 1927, стор. 3) на наші „високі голови" в Америці, та так вказує їм напрямок, у якому вони повинні звернути своє знання і свою енерґію, коли не хочуть шкодити громаді — та собі самим, та „тратити в людей довіря". Одним словом д. В. Подоленко накликує їх до єдино продуктивної народньої праці, до якої вони надаються, т. є. до навчання в **школі.**

Стаття д. В. Подоленка заслугує з кождого погляду виїмкової уваги. Ми будемо мати ще раз нагоду і приємність вернути до неї. Самеж тепер хочемо запримітити, що життя і розвиток громад іде та пливе бистріще, ніж ми можемо це навіть запримітити. Українські робітничі та навіть і фармерські кольонії в Америці еволюціонізують в останніх часах так бистро, що ми просто не мали часу оглянутися, як на наших очах довершився цілковитий переворот, як само життя видвигнуло в нас наперед вже не лишень справу нашої **Школи** та попри Школу і **питанне учителів** (байдуже звідкіля і з яких кругів: з Европи, з дяко-учителів, чи „високих голів", як досадно іронізує д. В. Подоленко), але взагалі видвигнуло на перший плян **попит на інтеліґенцію** взагалі!

„Хто тепер читає часописи, наші і чужі, той мусить звернути увагу на тее, що з **нашого народа виходить за мало інтеліґенції".**

Ось так ляментує у своїй однаково гарній як і розумній дописі якась благородна робітнича душа, що скромно схована за початкові букви Й. І. („Свобода", ч. 157, 9. липня, 1927, стор. 3". „Не поможемо ми в сей спосіб збільшити число нашої інтеліґенції"), та дальше снує свої думки ось як:

„Наших дітей є в школах просто **замало.** Як порівнати нашу молодіж у висших школах з молодіжю других народів, то покажеться виразно, що наших за мало. Так немов би то наші вороги таки нас навчили того, чого їм треба було: дали нам в руки ґралі, та казали: „Ти, хлопе, роби, і ніякої школи собі не забагай". І ми взяли ґралі, і робимо і на світ не хочемо подивитися, що другі народи роблять. Ще й як котрий з нас навернеться до книжки, то ми його ще й ґральми готові потягнути.

„Зі сього для нас велика шкода. Як ми сваримося за пусте й марне, як ми розбиваємося на маленькі партійки, то певно й через те, що **в нас замало інтеліґенції!** Як би в нас було більше інтеліґентів, то вони вже довели би до якогось порядку в народі, як завели порядок інтеліґенти в других народів.

„Через те, що нашої інтеліґенції так мало, через те так богато з неї пропадає для нашого народа. Вони просто не мають з ким триматися, і пропадають серед чужих. Як би їх було більше, то всі вони держалися би краще і були би свідоміщі й менше було би серед них хрунів, що забувають свій нарід, з якого вийшли.

„Як би в нас було більше інтеліґентів, то вони певно заціkавилися би нашим життям та почали б нам показувати практично, як поправляти наше життя в Америці. Як довго їх тільки жмінка, то одні своїм народом не журяться, а другі сваряться за те, котрий з них розумніщий. **Наука може богато помогти для життя,** бо, як каже наша пословиця, **головою муру не пробєш, але розумом розвалиш".**

Тому то і д. Й. І. дораджує нам, аби ми ради видатного побільшення рядів нашої інтеліґенції взялися до закладання бурс, які, на його думку, є єдиною безпечною дорогою до приспішеної і замітної продукції нашої інтеліґенції в Америці.

(Дальше буде).

ЗНАХІДКИ НА ТЕРИТОРІЇ ДНІПРЕЛЬСТАНУ.

Академія Наук дістала звістку, що на території Дніпрельстану підчас земляних робіт знайдено 7 скитських поховань. На правому березі Дніпра завглибшки 10 аршин знайдено череп невідомої породи тварини, що нараховує біля 10,000 років.

o

РОБОТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ ІМ. ШЕВЧЕНКА.

Всеукраїнський історичний музей ім. Шевченка за останній час значно розгорнув роботу. Інститут існує з 1900 року. За 26 років існування музей зібрав до 130 тис. експонатів, які репрезентують минуле й сучасне України.

Музей має вісім відділів, що всебічно обхоплюють минуле України. Музей за минулий рік відвідало коло 25 тисяч осіб. Минулого року музей влаштував кілька наукових експедицій по Україні. Крім того, з Москви й Ленінграду музей одержав 244 речі, цікаві з історичного боку. Музей влаштував виставку творів Нарбута.

—o—

ВІТОС ЗНОВА ВІЙТОМ.

Бувшого кількаразового польського премієра Вітоса, що, як звісно, є рільником у Вержхославіцах, вибрали знова війтом, яким вибирано його вже кілька разів.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПІД РОЗВАГУ ПРИХИЛЬНИКАМ СИРОТИНЦЯ У. Н. СОЮЗА.

Прочитав я допись п. Омеляна Рекрута („Свобода" ч. 178, з 3. серпня б. р.) про нашу кольонію в Мілвіл, Н. Дж., і про прекрасне місце під будову Сиротинця-Захисту У. Н. Союза. Прочитав тай важко задумався. „От — думаю собі — вже й добре місце під будову Сиротинця само в руки лізе, а Сиротинцем наші люди якось не дуже то голову собі сушать"...

Думав я, думав над тою справою, тай додумався до того, що наш проектований Сиротинець має своїх прихильників і... своїх ворогів. Хто-ж то є ті прихильники нашого Сиротинця? А читайте, прошу, всі дописи про Сиротинець і викази жертв на його побудованнє, то там і знайдете відповідь на се питаннє. Ну, а хто є ворогом Сиротинця У. Н. Союза? — спитаєте. На се я не можу дати іншої, лише ту саму відповідь: **Читайте всі дописи про Сиротинець і всі викази жертв на його побудованнє.**

Які імена знаходимо під дописами про Сиротинець і у виказах жертводавців на ту нашу народну інституцію? Імена хлопів-чорноробів і імена маленьких горсточки наших світських інтелігентів. А де-ж, питаюся, імена наших духовників; тих, що то мають претенсії до проводу народного?

Не радби я писати отих стрічок, але мушу: обовязок і совість не дозволяють мені мовчати!

Є у Филаделфії нібито український Сиротинець, а який з нього хосен нашому народови? Не треба казати — всі знаємо. Були часи, що на сей филаделфійський Сиротинець наш Український Народний Союз жертвував зі своєї каси по кількасот долярів та ще його орган, „Свобода", агітував за ним, і таки щиро агітував! Але коли на одній Союзовій конвенції переведено ухвалу, що Союз за свої гроші повиненби мати в тім Сиротинці якийсь малесенький голос, якесь мізерненьке представництво, то заряд Сиротинця тому рішучо спротивився, бо — мовляв — світські люди не можуть контролювати господарки Сестер Служебниць і їх духовних настоятелів. От і вилізло шило з мішка!

Филаделфійський Сиротинець підпирають майже всі наші священики, але підпирають його зі шкодою для народної справи. Вони самі кажуть, і своїх вірних учать, що двох Сиротинців не треба: вистане один — той, що в Филаделфії. Народного Сиротинця, такого, яким зарядужвалиби люди світські, їм не потрібно; вони його бояться! Їм треба Сиротинця духового, якого „сватки" контролювати не можуть, бо се — мовляв — релігійними канонами заборонене...

Доводилося мені нераз чувати і читати, що десь-то в безмежній Америці є богато наших учителів. Чомуж то ті наші учителі ані одним словечком не виснуть про Сиротинець У. Н. Союза? Невжеж і їм народний Сиротинець осоружний? Невжеж і вони є тої думки, що тільки филаделфійський Сиротинець є вистарчаючий для нашого народу? — Гірко!...

Щож з того всього, що я досі сказав, слідує? А слідує те наше, „сватків", мудра і бистроумна наука: Не лакомся, Грицю, на дурницю! Не спускаймося на ніяку поміч своїх отців духовних і панів учителів, а будуймо свій Сиротинець самі, своєю власною працею і своїми власними грішми. Не даймо себе затуманити ніяким фальшивим народолюбцям, ніяким лжепророкам, а берім свою власну долю у свої власні руки. Чим скорше потрясемо своїми власними (а не чужими!) кишенями, тим скорше прийдемо до своєї власної, **народної** інституції.

Ану, Браття і Сестри, покажім світови свою власну силу!

Михайло Клюсик,
Сиракюз, Н. Й.

—о—

ЧОМУ Я ЗРИВАЮ З ЕПИСКОПОМ Д-РОМ БОГАЧЕВСЬКИМ.

Хвальна Редакціє:

Яко парох української гр.-кат. церкви в Шенандо, Па., заявляю, що зриваю всякі зносини з епископом д-ром Богачевським і перестаю уважати його своїм епископом. По довгій розвазі прийшов я до цего переконання, що як довго буде в Америці екископом д-р Богачевський, напруженнє між ним а духовенством і вірними в українській гр.-кат. дієцезії не устане. Через те знова напруженнє стає священикови, коли він стоїть у звязи з єпископом, прямо неможливою всяка робота, не тільки на церковнім, але навіть на народнім поли.

Не тільки я, але всі другі священики терпимо безмежні душевні муки, коли бачимо занепад нашої церкви і ту страшну прірву, що повстає між церквою а народом. А до того всего довів прецінь український гр.-кат. церкви її власний епископ своєю впертістю, своїм автократичним режімом, своєю нещасливою гетьманською політикою і своєю безсердечністю в поведенню зі своїм священством.

Подаючи сю заяву до публичного відома, взиваю заразом всіх своїх Товаришів, що стояли разом зі мною в Священичім Товаристві, а рівнож і других собратів, щоби ради добра своєї церкви і свого народу обеднались ще раз в розвязане епископом Товариство і ратували церкву, поки ще час. Як бувший секретар Товариства прошу всіх Собратів звернутися до мене в справі віднови нашого Товариства.

Я свідомий того, яка мене жде від епископа Богачевського кара. Але я рівнож свідомий того, що публична опінія пятнує нас як відступників, що зачали, а не докінчили того, чого по нашій совісти і нашім переконанню треба було для добра справи Христової і нашого народу. Того пятна на собі терпіти я довше не можу і рішаюся на оту публичну заяву.

о. Петро Середа,
український греко-кат. парох в Шенандо, Па.

„А як, мілионів куплений сльозами,
День світла, щастя й волі засвитає,
То чень в новім, великім людськім [храмі
Хтось добрим словом і мене згадає".
Іван Франко.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ОДНОСІЛОК КАРДИНАЛЬСЬКИХ.

Дорогі Родимці.

По ударах, які нанесла світова війна цілому людству і спричинила хвилевий застій і занепад духового життя, скоро настав час отверезіння і пробудження до нового, духового життя і розвитку всіх народів. І село наше, як частина великого українського народу, найшлось підчас світової і визвольної війни в операційній военній полосі, і тому жителі його страшно потерпіли. Наслідком операцій военних кільканайцять господарств зістало знищених огнем; ріжнородні пошестні недуги, повстали наслідком военних злиднів, забрали перед часом богато жертв людських; молодих людий-мужчин, покликаних під стяг в боротьбу, в першій мірі о добро і свободу чужих, як рівнож в нерівній боротьбі о свою свободу-незалежність, богато з них поклало свої буйні голови на полі хвали; дзвони церковні стягнено з дзвиниці на смертоносне орудия людське; майно рухоме селян знищено, заграбано без жадного відшкодовання; земля, та кормителька селян, наслідком браку рук до її обрібки, опустіла, виялова; придбаний гріш стратив цілковито на вартости так, що селяни по тих всіх нещастях і ударах найшлись по війні як світовій, так і визвольній цілковито над безоднею, ломаючи руки і шукаючи способу виходу з сего не ними самими а другими заподіяного їм нещастя.

Гурток місцевих одиниць, котрим залежить на розвитку села під кождим зглядом, на кождій ділянці, щоби не лишитись позаду других, сусідних сіл, взявся до організації і віднови просвітного життя. Сей гурток відновив товариство „Просвіта", котрого члени протягом року дали 12 аматорських вистав, а дохід з них ужито на уладження винайменої домівки, в котрій найшла приміщення читальня, бо свого, власного дому „Просвіта" не має і без помочи добрих, жертвенних людий не здвигне.

Згаданий гурток заснував кооперативу „Згода", котра мимо праці і посвяти кількох одиниць не може хиє слід розвинутися, як рівнож подбати о власний, свій кооперативний дім, а то з причини недостачі фондів.

Великою журбою для гуртка є рівнож придбання церковних дзвонів, забраних австрійськими війсками на виріб смертельного орудия людського; дзвонів, тих невідступних приятелів кождого члена нашої святої церкви, самі мешканці села без помочі жертволюбивих людий не годні закупити.

Гурток робить рівнож старання відновити нашу стару, похилену, запалу в землю церковцю.

До Вас отже, Дорогі Родимці Новосілок Кардинальських, котрих доля кинула далеко за океан до Злучених Держав Америки, Канади, чи Арґентини, звертаємось нині з витягненою рукою, з просьбою:

Поможіть нам у нашім ділі, причиніться своїми, тяжко запрацьованими, бодай дрібними лептами до справлення бодай одного дзвона, віднови старенької церкви і будови дому читальняного та кооперативного, покажіть сим, що Вас лучить із своїми співродимцями спільна думка, і старання о добро і щастя Ваших найблизших; не забувайте про своє рідне село, свою полишену рідню, як не забувають еміґранти з інших сіл і надсилають до своїх сіл обильні жертви і Ви надішліть хоч свої дрібні жертви на висше згадані ціли.

Новосілки Кардинальські, 16. мая, 1927.

За Виділ читальні „Просвіти":
Стефан Літепло, голова;
Семен Кіх, секретар.

За кооперативу „Згода":
М. Гнатковський,
Василь Криса, учитель;

За комітет церковний:
Юліян Гіль,
Роман Літепло.

P. S. Датки, з поданням на яку ціль жертвується, проситься слати на адресу: Василь Криса, учитель, Новосілки Кардинальські, поч. Угнів, пов. Рава Руська, Східна Галичина, Польща.

Що бувало, те минеться,
Що не було, ще станеться,
А що єсть, усе минеться.
Іван Франко.

ЖАРТИ.

ЦІКАВІСТЬ.

Прийшов мужик із празнику...
Празник добре вдався:
Посинила кругом шия,
І чуб підійнявся! —

Прийшов в хату, ані слова —
На лаву сідає —
Аж підходить господиня,
Мужа оглядає —

„Та чого то в тебе шия
Вкрита синяками?"
— Та то мабуть від вишнівки,
Що я пив з дружками!...

„А хтож тобі, чоловіче,
Чуба мав намняти?"
А він її кулаками:
— Не знаєш — мовчати?
Ст. Руданський.

Страшний сон.

— Сеї ночі я майже не спав.
— А то чому?
— Віритель приснився мені два рази і відтак боявся я вже заснути.

Забула окуляри.

Маленька Галя по похороні бабуні найшла її окуляри:
— Мамуню, бабуня забула окуляри.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЙОНКЕРС, Н. Й. Укр. Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітинґ відбудеся в середу, дня 17. серпня, в галі Укр. Сит. Клюбу, 29 Jackson St., о годині 7-ій вечером. Уряд просить всіх членів явитись на сім мітинґу, бо є важні справи до полагодження. Будемо приймати нових членів без вступного. — Гр. Скорбач, предс.; Н. Мазур, кас.; В. Мандзій, секр.

Денис Пирч.

ЯК Я ХОДИВ ПО КОЛЄКТІ.

(Спомини з минулих літ).

(1)

Кажуть, що коли Анґлик приїхав до Америки, то насамперед зачав будувати залізницю, Француз фабрику, Німець бровар, а Жид, то таки зараз заложив штор зі старими штанами.

Наш Українець знов, коли приїхав до Америки, то насамперед дивився, де би то йому церковцю поставити. Хай собі буде хоч маленька, але щоб була своя, така сама, як у старім краю: з трьома банями й трираменними хрестами.

І так взялися Українці до будови церкви. А було це в Пенсилвенійських горах, там, де тверде вуґля копають.

Коли церква вже майже готова була, бо зверху вже викінчена, тоді зійшлися парафіяни на мітинґ. Дякувати Господу, відзивається священик, церкву вже маємо. Але, як бачите самі, що ще далеко до того, щоби вона зівсім готова була. Ще бракує у ній богато дечого. Насамперед треба би нам престола, іконостасу та образів. А вже чого треба то треба, а образів таки конче треба, бо якось так не пасує, щоб у церкві голі стіни були. Та може би дехто з вас, мої любі парафіяне, хоч на образи жертвував. І таки зараз найшлися жертводавці. Цей обіцяв купити образ св. Миколая, другий знов Ісуса Христа, а ще иний образ Матери Божої або якого там другого святого.

А ще треба би нам купити один образ, каже священик, що то має бути в горі над царськими вратами. Він представляє Бога Отця, старця з великою сивою бородою, а коло нього Син та Дух Святий у виді голуба, або Тройця Свята.

„Того старого Папа Бога з браду, то я купім", відзивається оден парафіянин, що походив із Угорської Руси, а котрого всі з мадярська „баційом" звали.

Ми всі в сміх.

„Но, цо ше шмеєце", каже сердито „бацій", „я цо гуторім, то не шпасуєм; ту су пенєзі!" й виняв з кишені двацятку.

Той бацій був собі вже старший і дуже чесний чоловік; він, як та невинна дитина, що думав, то й казав. А дуже був побожний і релігійний тай дуже любив церкву.

Ну, і образи як би вже були. Та треба ще престола й іконостасу, та образів, знаєте, але це вже гроші коштує. І вибрали на мітинґу, щоби вибрати двох людей і післати їх по колєкті. І таки зараз вибрали одного майнера, що якраз був тоді без роботи, тай мене, що доперва з краю приїхав. Зрихтували нам колекторську книжку, потверджену парафіяльним урядом і мировим судією, й вже на другий день ми вибралися в дорогу. Одна тільки недогода була, що жаден з нас не знав по анґлійськи. Мій товариш трошки дещо розумів, що навчився в майнах при роботі, а я таки нічого.

Ми пустилися просто на захід. І так тягалися з місця на місце, аж нарешті ми знайшлися в одному майнерському місточку. Мій товариш каже, що десь тут мають бути його краяни, таки із його села. Входимо до першої хати і якраз ми трафили. В хаті була лиш сама газдиня, що поралась коло вечері. Робила пироги. Привитала нас чемненько й попросила зачекати, бо, каже „хвопів" щойно з роботи не має. На підлозі бавилось двоє маленьких дітей: хлопчик і дівчинка. Ми довідалися від газдині, що в неї аж одинацять бордерів. Ну, думаю собі, тут є коло чого ходити. Та коби то хоч, як то кажуть, баба була. А то собі невеличка, щупленька, делікатна жіночка. Якесь таке трудяще, чепурненьке та роботяще, акурат як та Катруся Шевченкова із Московської криниці. Розглядаюсь по хаті, а в хаті чистенько, на підлозі хоч тісто качай. Думаю собі: ех, коби ти ще дівкою була... Та бо це справді й варто такую жіночку мати. Але жаль мені її було, коли нагадав собі, що в неї одинацять бордерів! А то кождому треба плечі змити, коли прийде з майнів, випрати з нього, їсти йому наварити, тай до того ще й хату в порядку деражати. Це не жарти від пятої години зрана аж до пізної ночи, а все на ногах. Та ще й про діток своїх та чоловіка треба подбати. Дійсно, така майнерська жінка, це чиста мучениця, й як не свята, то її бути, то все таки належиться їй від людей велика пошана.

Нарешті прийшли вже й „хвопі" з роботи, як ті герої, що вертають з поля битви. І вони є справдішні герої, бо такий майнер іде рано до роботи як би на війну і не знає, чи на вечер не винесуть його вже неживого з майнів. Ми привиталися сердечно зі всіми, як звичайно краяни з краянами, що довго не бачилися, й опісля засіли з ними до вечері. Хлопці змітали пироги, аж любо було дивитися. А пироги були великі, як, не прикладаючи, краєві керпці. Але „хвопі", такі пироги люблять, бо це народ робучий, здоровий, та їсти хоче. Я, що правда, таких пирогів, що, як то кажуть, треба вісімнацять разів вкусити, щоби до сира дістатися, зроду не любив, але тепер дуже мені смакували, бо їх ліпила гарна господиня. По вечері ми закурили й балакаємо.

Чуєш, Ганка! кличе газда, а є там ще коло тебе деякі центи, бо треба ді дещо дати на Божий дім. Гей, хвопці! що ви кожний від себе кажете дати?

І витягла газдиня зпід сінника панчоху з долярами, відрахувала від себе та від кождого бордера по долярові і, усміхаючись до нас, положила гроші перед нас на стіл. Мій товариш, подякувавши красненько, сховав гроші у кишеню. Це була досить добра колекта.

(Дальше буде).

СВЯТО ЧИНУ, ЗРОДЖЕНОГО ЗІ „ЗРАДИ".

Дня 2. липня ц. р. місто Зборів було свідком великого свята. З Чехословаччини та усіх сторін Польщі, де тільки живуть Чехи — зіхались до Зборова тисячі Чехів, аби віддати поклін великій і дорогій могилі, що висипана біля Зборова. Що це за могила? Це святощі й гордість чеського народа. У ній поховано понад 200 чеських жовнірів, що впали в боротьбі за волю свого народа!

Чеський нарід був довгі роки в австрійській неволі. Остання війна дала Чехам промінь надії, що вони можуть визволитися й збудувати свою власну державу. І майже від самого початку війни Чехи зраджували Австрію, бо вважали, що зрада гнобителя з любови до свого народу, в інтересі свого народу — це не зрада, але обовязок. І чеські вояки, поодиноко й цілими відділами переходили на сторону ворогів Австрії. Там, по другім боці фронту, Чехи творили свої легіони і йшли в бій проти Австрійців і Німців і... проти своїх братів, що ще осталися по тому боці фронту. Але чиж могло їх це повздержати? Вони йшли в бій з тим святим переконанням, що вони здобувають свому народові волю. І йшли й за волю гинули.

В Росії Чехи створили свою бригаду. Дня 2. липня 1917 р. в славній офензиві Керенського чеська бригада дістала приказ продомити австрійський фронт під Зборовом. Австрійські укріплення в тому місці були дуже сильні, а боронили їх численні відділи Мадярів, Німців і... на половину чеські 75 і 35 полки піхоти. Брат на брата... Але це не повздержало чеського легіону від наступу. Пішов він у бій, здобув позиції і виграв битву. Часть Чехів з австрійської сторони перейшла відразу на бік чеського легіону. В тому бою згинуло 200 чеських легіонерів, а 800 було ранених. Це був їх хрестний бій, перший і останній. Бо після офензиви російська армія розпалася й війна добігала кінця. А з кінця війни зродилася чеська держава, у їх хату завитала воля. А здобули її у значній мірі саме ті Чехи, що для волі зраджували гнобителя.

Їх символом стала братня могила, що в промінних сонця купається на нашій землі коло Зборова. І в 10-літню річницю зіхались вільні сини чеського народа поклонитись тій могилі й заманіфестувати свою велику вдячність тим, що „зрадою" добували народові волю. А на ту могилу „зрадників" побіч сотень вінків чеських та польських зложило свій скромний вінок і українське громадянство. І хоч з уст наших представників не лились потоки похвальних слів — духи тих, що спочили в тій могилі з певністю відчули, що саме той вінок з синьо-жовтими лентами складали люде, котрі їх чин найглибше відчували. Може навіть глибше, як їх найрідніші.

„Кожна пісня моя
Віку мого день,
Протерпів її я,
Не зложив лишень".
Іван Франко.

ФІЛЯНТРОП-КНИГОЇД.

Суперником найбільших державних бібліотек, збираних десятками літ, стане відтепер приватна книгозбірня каліфорнійського міліонера із Сан Маріно Гантінгтона, який усі свої книжки передав заповітом для загального вжитку. Найстарші, найрідші та найдорожчі видання збирав Гандінгтон, в Америці та Европі через досвідчених знавців літератури, витрачуючи на них міліони. За один рік 1917 видав він на книжки 6 міліонів долярів.

Христос воскрес! Колиж воскресне
Із мертвих ненька удова,
Коли-же встане Україна,
Що теж за правду полягла?!
В. Шашкевич.

Х. Майстренко і Ю. Ш.

СТАРИЙ БУК ЗЕЛЕНІЄ.

(З недавного минулого).

Був прегарний весняний ранок, що сяйвом сонця взолотив зелені вже берізки, коли старий Гуцул Юра Токарук вийшов на власну землю своєї прабатьківської полонинки, щоби повіситись.

До такого кінця і наміру, вкоротити собі віку, старик прийшов не нагло, а повагом, довго міркуючи над своєю гіркою долею. Та скільки не міркував, виходило одно: шнурок, гиляка і кінець!

Ідучи по збочі гори, старий нагадав собі, де буде найкраще: на узліссю, онтам за грунею стерчить старий, зісохлий від давен бучище: це якраз для нього! Раз, що не попсує зеленої деревини, а друге, що добрі люде скорійше побачать його трупа і не дадуть вовкам ні воронам... Тож, тримаючи мотуз у руці, пустився в сторону бука, шибаючи ще думками про той життєвий біль, що привів його нині, в великодну середу, на той косогір.

Мав трох синів як соколів. Двох оженив, а третій ще парубочив. Думав і його оженити тай віку свого при нього доживати. Та не довелося. Обох жонатих втратив на італійськім фронті, а третій згинув на Україні. Старому лишилася розпука і дві невістки з дрібними дітьми в хаті.... Розпуку був би ще видержав, та на нужду своїх чотирох внуків не мав сили довше дивитися. Доки міг, доти гарував і годував голодні роти — а далі не стало сили, ні надбаного ще з покійною небіжкою добра. Усе забрали сильоміць, розграбили чужі вояки. Збіже витолочили на пні, барабольку взяли, дві корови реквірували, — осталася ще одна первістка тай один оборіг сіна. Буде чим задурити коровку до свіжого сіна — а там, хай дієтся воля Божа! Йому вже не вистарчає сил глядіти на муку діточок та на сором невісток від чужого війська, що від осени квартирує в селі й обідає останки та безчестить удовиць і дівок.

Так міркуючи, старий дійшов до свого оборога — тай остовпів. Біля його оборога стояло трох чужих вояків, скидаючи його рідне сіно, останню надію його внучат, на віз, на якому сюди приїхали.

У старого защеміло серце.

— Все одно, як гинути! — подумав собі — і кинувся прожогом до вояків.

— Не забирайте решти! Молю вас, не беріть тої решти!

— Ми „решти" не беремо, — зареготалися вояки, — ми беремо сіно, а, „решту" тобі лишимо!

Старий станув між обарогом і вояками, й наставляючи свою грудь, заридав:

— По моїм трупі! Инакше вам не дам! Це для моїх дрібних внуків! Убийте, а потім беріть!

Вояки остовпіли — і тавро сорому вкрило їх лиця. Подібні до вибитих псів вони закляли крізь зуби — та не мали відваги зняти руки на образ кривди... Завернули й поїхали в порожні.

А старий дід, здивований своєю побідою, подумав:

— Таки, видно, суджено мені вмерти на гиляці, коли вони мене не рушили...

І він за хвилину станув під своїм буком. Закинув шнурок на гиляку, перехрестився і, глянувши на бука, задеревів! Його бук, що вже від пяти літ не зеленів, був укритий зеленими пупінками!

Це чудо переломило дідову розпуку. Він упав на коліна і заридав старечим голосом, говорячи:

— Ні! Ще ні! Це божий знак, що не треба мені гинути. Не маю права! Старий бучище ще пустить зелений май!

Він скоро відвязав шнурок, побіг до оборога, набрав оберемок сіна, звязав тим самим мотузом, закинув собі на плечі і пустився в село.

У ньому зазеленіли парости нових надій і нових сил незнищеного хлопського завзяття.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ